

Reclame

Ook U wordt vast wel bedolven onder reclame: allerlei drukwerken van eenvoudig uitgevoerde bedrukte velletjes papier tot luxueuze kleurenfolders met als enig doel uw aandacht te vestigen op bepaalde artikelen of diensten. Mijn (uit 1966 daterend) woordenboek omschrijft het begrip reclame als volgt: "georganiseerde aanwending van middelen waarmee iemand tracht de publieke opinie in een door hem gewenste richting te leiden; 2. publieke aanprijzing; 3. een de aandacht trekkend middel om de kooplust op te wekken enz." We staan er niet altijd bij stil maar reclame speelt een heel belangrijke rol in de natuur. Denk alleen maar eens aan de kleurenpracht van vele bloemen. Vrijwel iedere plant die voor de bestuiving afhankelijk is van dieren maakt reclame om zichzelf aan te prijzen. Soms worden hierbij ook echte reclametrucs gebruikt. Wie kent niet de Gelderse roos met haar grote schermachtige bloeiwijzen. De binnenste bloemen zijn klein en onopvallend maar de buitenste zijn groot en enigszins scheef doordat de naar buiten gerichte kroonbladen opvallend groot zijn. Deze "reclamebloemen" missen vrijwel altijd meeldraden en stampers en dienen slechts als "aandacht trekkend middel". Vele composieten hebben randbloemen die er heel anders uitzien dan de binnenste bloemen; bij Madeliefjes, Margrietten en Kamillesoorten is dit heel duidelijk. Deze randbloemen zijn vaak steriel of eenslachtig: hun belangrijkste doel is reclame te maken voor de gehele bloeiwijze. Vorm, geur en kleur worden in de natuur op vele wijzen aangewend om de aandacht van o.a. allerlei insecten te trekken.

Reclame is in de natuur iets heel gewoons. Het is echter wel van groot belang dat het "artikel" dat aangeprezen wordt van goede kwaliteit is: tevreden klanten komen vaak terug. En soms zijn de klanten zo tevreden dat zij anderen overhalen om het artikel ook te beproeven. Wie kent niet de wijze waarop Honingbijen middels kwispeldansen soortgenoten attent maken op de herkomst van nectar en stuifmeel. Efficiëntere reclame dan deze "mond-tot-mond-reclame" is voor planten haast niet denkbaar.

Het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg maakt niet zoveel reclame. Er wordt niet geadverteerd of gecolporteerd voor nieuwe leden. Toch melden zich jaarlijks vele tientallen nieuwe leden aan. Ik denk dat dit door mond-tot-mond-reclame komt. En vaak hoop ik dat U het Natuurhistorisch Maandblad als reclamemateriaal kunt gebruiken. Indien U een ander eens wat wilt laten weten over ons Genootschap kunt U bij de administrateur wel enkele maandbladen als "reclamemateriaal" krijgen.

Douwe Th. de Graaf

Verslag van de maandelijkse bijeenkomst

Te Maastricht op 6 september

De voorzitter deelde allereerst mee dat het Algemeen Bestuur van het Genootschap zich beraadt over een standpunt ten aanzien van de jacht. Daartoe zijn studiegroepen en kringen gevraagd hierover mee te denken en hun mening hieromtrent aan het bestuur mee te delen. Een drietal leden van de kring bleek bereid zich over deze zaken te willen buigen.

Vervolgens toonde de heer M. d'Aumery een fossiel dat hij bij St. Jozef aantrof in de kalkafzettingen. Het bleek een fragment te zijn van de schelp *Alectryonia pectinata*. De heer J. Heerkens Thijssen deelde mee dat hij 4 september toch nog Gierzwaluwen boven Maastricht had waargenomen nadat deze soort op 13 augustus door hem zelf en op 18 augustus nog door de heer H. Kemp was aangetroffen. De heer W. Otten had enkele rupsen van het Avondrood (*Deilephila elpenor*), ook wel Olifantsrups genaamd, op Fuchsias waargenomen in Scharn en in Geulle. De heer H. Jan-

sen verhaalde van een indrukwekkende aantasting van de Beuken in de Hoge Venen door gallen. Grote bestanden waren totaal verkleurd door de grote aantallen gallen op de bladen. Het bleken kleine buidelgallen te zijn van de galmug *Mikiola fagi* die de Beuk als enige gastheer heeft en soms massaal kan voorkomen. P. Vossen meldde de waarnemingen van een Zwarte ooievaar op 8 augustus, een Noorse gele Kwikstaart op 23 augustus en een Visarend op 29 augustus. Mevrouw H. van de Bogaert liet een takje Brem rond gaan met heksenbezemachtige gallen zoals zij dat had aangetroffen in Bunde. Het bleken gallen te zijn van de galmijt *Aceria genistae*. Mevrouw C. Coolsma liet enkele bladen van minder bekende bomen rond gaan waaronder de Varenhaagbeuk (*Carpinus betulus* var. *asplenifolia*). Vervolgens kwam zij terug op vragen die in een van de vorige bijeenkomsten waren gesteld over de lepziekte en de bestrijding ervan in Limburg. Nadere informatie leerde dat de ziekte in Limburg niet wordt bestre-

den omdat dit zinloos is zolang dit in aangrenzend België en Duitsland niet gebeurt. De heer A. Gijtenbeek liet een exemplaar van de Zandweegbree (*Plantago arenaria*) dat hij bij Groot Ternaaien had aangetroffen zien. De heer D. Th. de Graaf liet materiaal van de Geelwitte helmbloem (*Corydalis ochroleuca*) rondgaan. Deze soort werd in de zestiger jaren al als verdwenen beschouwd maar werd vorig jaar terug gevonden op muren van de tuin bij het hoofdgebouw van de Rijksuniversiteit Limburg in Maastricht. Besloten werd het bestuur van de universiteit te vragen bij onderhoud en restauratie met omzichtigheid te werk te gaan om deze en andere typische muurplanten te behouden. De heer De Graaf zal hierover in een van de komende afleveringen van het Maandblad uitgebreider op terugkomen. De heer H. Hillegers liet een Mierenleeuw zien die hij op de Bemelerberg had gevangen. Mierenleeuwen die vooral van de zandgronden bekend zijn, komen in Zuid-Limburg zeker niet algemeen voor. Na nadere determina-

tie wordt het exemplaar weer teruggezet. C. Felix tenslotte gaf een overzicht van bijzondere waarnemingen aan vlinders. In een korte notitie zal hij hier binnenkort in het Maandblad over publiceren.

De heer J. ter Horst toonde na de pauze enkele schitterende dia's van de

Denneprocessierups zoals hij die had waargenomen in Spanje. De door hem waargenomen 'processie' was zo'n 4 tot 5 meter lang. De heer D. Th. de Graaf liet enkele minder algemene plantesoorten zien die tijdens de excursies van de Plantenstudiegroep waargenomen werden en de heer H.

Hillegers liet dia's zien van o.a. enkele soorten uit het Thero-Airion, het Zilverhaver verbond, in de hoop dat waarnemingen van deze soorten doorgegeven worden aan de Plantenstudiegroep.

De Maasraket

J. Cortenraad

Sint-Pietersluisweg 57H, Maastricht

J. Janssen

Marktstraat 29, Linne

De Maasraket (*Sisymbrium austriacum* Jacq. subsp. *chrysanthum* (Jord.) Rouy et Fouc.) is een langs de Maas in Zuid-Limburg Ingeburgerde plant waarvan in 1983 exemplaren zijn aangetroffen op verscheidene plaatsen langs de Maas in Midden-Limburg. Blijkbaar breidt de Maasraket haar areaal in Limburg nog steeds verder uit.

Taxonomie en nomenclatuur

BALL (1964) onderscheidt binnen *S. austriacum* Jacq. een aantal ondersoorten; één daarvan is de subsp. *chrysanthum* (Jord.) Rouy et Fouc. Zowel VAN OOSTSTROOM (1977) als DE LANGHE et al. (1978) hanteren als wetenschappelijke naam voor de Maasraket *S. chrysanthum* Jord. en geven daarmee te kennen de plant als een zelfstandige soort te beschouwen. DE LANGHE et al. (1983) zijn inmiddels van opvatting veranderd: zij delen nu de mening van BALL (l.c.). VAN DER MEIJDEN et al. (1983) geven als wetenschappelijk naam *S. austriacum* en wekken daarmee de indruk binnen *S. austriacum* geen ondersoorten te onderscheiden. VAN DER MEIJDEN (schrift. med.) rekent echter het Nederlandse materiaal van *S. austriacum* tot de subsp. *chrysanthum*. Om misverstanden te voorkomen is het beter om deze opvatting ook in een volgende druk van de Flora van Nederland kenbaar te maken.

Volgens BALL (l.c.) onderscheiden *S. austriacum* subsp. *chrysanthum* en subsp. *austriacum* zich van elkaar in

Figuur 1. Maasraket (tek. J. Janssen).

de lengte van hun rijpe hauwen (7-15 mm tegen 15-50 mm) en in het sterk of niet tot nauwelijks gebogen-zijn van de hauwen (figuur 1). Volgens DE

LANGHE et al. (1983) onderscheiden zij zich ook nog door de lengte van hun kroonbladen (4-5 mm, resp. 7 mm) en door het feit dat exemplaren die behoren tot de subsp. *chrysanthum* sterk gebogen hauwstelen hebben, die soms zelf cirkelrond zijn.

In Limburg treft men meestal exemplaren aan die aan de beschrijving van de subsp. *chrysanthum* voldoen, maar soms vindt men in populaties van de Maasraket exemplaren met niet-gedraaide hauwen van rond de 20 mm, zodat deze planten meer op *S. austriacum* subsp. *austriacum* gaan lijken. Wel hebben deze exemplaren vaak sterk gewonden hauwstelen; dit kenmerk lijkt daarom stabiel en de overige kenmerken. In hoeverre *S. austriacum* subsp. *austriacum* en subsp. *chrysanthum* van elkaar te onderscheiden zijn of zelfs als aparte soorten moeten worden opgevat, is niet uit te maken zonder bestudering van al het materiaal dat in Europa tot *S. austriacum* gerekend wordt. Bij gebrek hieraan sluiten wij ons voorlopig aan bij de mening van VAN DER MEIJDEN (schrift. med.).

Verspreiding

Volgens VAN ROMPAEY en DELVOSALLE (1972) komt *S. austriacum* subsp. *chrysanthum* in België voor in het Vesdredal en in het Maasdal vanaf de monding van de Vesdre stroomaf-